

rosba kiment a' következő öltözetben: Divatszinü frakk- és pantalonban (sage Frack und Pantalon), világos sárga gillet, hozzá tartozó chemisette és Vatermörderrel, finom aranylánczos óra nyakában, és füstölő szivar szájában, kalap és cipellő salonszerű izléssel! És ez nem történt talán csak suttyonban, hanem tartózkodás nélkül, fényes nappal, illy öltözetben a' kolostorból ki és be járva és a' városban látogatásokat téve; és nem talán csak a' gyászos forradalom alatt, a' hol minden szabadnak lenni látszatott, hanem utána is! No már jól tudjuk ugyan, hogy a' szerzetest nem teszi a' ruha, de az csak annyit tesz felfogásunk szerint: hogy lehet valaki rossz szerzetes, a' ki szerzetes ruhát is visel, de azért az ellenkező csak nem áll, hogy t. i. az olyan is jó szerzetes lehessen, a' ki a' fenleirt öltözetben a' városba kijár; olyanról bizony mást nem lehet feltenni, mint hogy mint fegyelemunt csak alkalmat, kilátást, nyilást vár a' szerzeteten tul adhatni; és ez annál szomorubb, mivel az illyen iránt Krisztussal csak azt mondhatjuk: „Quod facis, fac citius.“ †

Adatok a' szent-ferenczrendiek' történetéhez honunkban.

XXII.

Andacsi kolostor. Nagy Boldog Asszonyhoz.

A' keservesen sujtó török iga alatt Somogy másfél századig kesergett. Lelkészei, kiket a' reformatio' korszaka számra nagyon leszállított, részint számüzettek, részint a' catholicismust pásztoraiban irtó düh elől menekülni voltak kénytelenek. A' jezuitákkal a' térítés' terhes pályáján versenyt futó rendünk egyéneket küldött Somogyba, kiket elegendő férfias kitartási erővel edzetteknek jogosan hive; ezek időszakonként félni nem tudó törekvéssel vándorolták be Somogy' rengetegeit, a' csüggedőket és a' vész' partján roncsolt szív lankasztotta fővel kesergőket a' hitnek vigaszteljes kutforásaiból meritett igazságokkal bátoritván, a' nélkül, hogy maguknak állandó lakjok lett volna, alkalmilag talált ház templomuk és pihenő szállásuk lévén. A' jezuita atyák tanyájokul Andacsot választották, ezen, a' komor századok' viharos évei növesztette magas bükk és terebélyes tölgyek' árnyékában rejülő alacsony helyet, mellynek bodzás tömkelegében egy, eredetére nézve emberi emlékezetet felülmúló, faragott kőből rakott kis templomocska emelkedett. Később Somogy magányát Pécs városával cserélték fel a' jezuita atyák. Atyáink használni akarván az alkalmat, az árván hagyott templomot elfoglalják, és működésük' középpontjának

választják, de az uralgó szegénység miatt ki nem javíthaták. Azonban mentül rongyoltabb vala, annál inkább öregbedett az irántai buzgó ragaszkodás. 1716-ban gróf Volkra János, veszprimi püspök ő méltósága Ramocsa házi Bernárd atya főnöksége alatt rendünknek ajándékozta a' diszesen kijavított kápolnát,*¹⁾ és lakásul az örök emlékül keresztel jelelt 's a' mostani kolostor általellenében lévő missio-házat engedte át. 1719-ben ő méltósága a' kápolna melletti tért jelelte ki a' kolostor' építéséül, hol sövényből és vertfalból ideiglenes 12 szoba készült. 1723-dik évben támadt tűz hamuvá égette az épületet; most már erősb és állandóbb épületről kellett gondoskodni. Isten az inség és nyomor' napjaiban is támasztott jótöveket, kik közt a' nagy mennyiségű anyagot és szép pénzbeli segítséget adományozó püspök ő méltóságának elsősegét adunk; a' terv' kivitelére szükségesek' beszerzése után, 1725-ben máj. 8-án Posonyi Antal főnökatyá az alapkö' letételével megindította az építést, melly szerint Somogy ő kápolnája eredetiségében hagyatván, a' templom' szentélyét teszi.

Milly levert és sujtott állapotban volt Somogy, andacsi atyáink 1716-ban tartott káptalanunkra küldött előterjesztvényéből kivehetni: „In hac equidem terra tot annis ditioni turcicae subjecta, cuique religionem, quae libuerat, prosequi, ac sive deserere, sive amplecti licuerit; nec defuere perduelles, atque ab avita pietate degeneres Hungari calvinistae ac lutherani, qui turcicae potius, quam catholicae potestati adhaerentes, eliminatis catholicis sectam suam ampliare studerent, dum interea catholici animarum curatores longe exularunt.“*²⁾ Feszült szorgalmuk bő aratással koszoruztatott; biznyságul szolgáljon Andacs' messzeterjedt környéke; azért nem csuda, ha a' főnöki fölszólításra a' megtértek' neveit fenálló szabályok szerint rovatokban elő nem terjeszthetvén, csak azt írják: „Numerus quidem eorum, quos fratres nostri a tempore incolatus sui ad orthodoxam fidem (Deo interius corda permovente) converterunt, hic loci initus non fuit, quandoquidem nostrum unicum fuerat propositum: solius Dei gloriam quaerere, conversos non numerare, sed adnumerare gremio ecclesiae orthodoxae, contenti nostra et conversorum nomina scripta esse in coelis.“*³⁾

A' törökök velök született ellenszenvvel dulták föl Somogy' templomait, de a' szűz Mária tiszteletére szentelt ő kápolnának*⁴⁾ nem tudom mi érdekből annyira kedveztek, hogy birodalmuk' vonalán tul lakó zárán-

*¹⁾ Donationales Ejusdem in Origine.

*²⁾ Relatio officiosa Patrum Missionis Andacsiensis.

*³⁾ Ugyanott.

*⁴⁾ A' néphagyomány, a' kis kápolnát angyali karoktól állítja Kalocsáról általszállítotttnak lenni.

dokok' életét biztosítandó, őrvonalakat is rendelt *) számukra. Ma Fehér, Somogy, Tolna, Veszprém buzgóságának kegyhelye.

Méltóságos gróf Volkra püspök' kegyességéből a' missio rendes plebániára változott. Hajdan nevezetes gyógyszerházzal és avatott sebészszel bírt, melly kezdetben a' rend' használatára vala ugyan engedvényezve, de később, minthogy Somogyban csak egy gyógyszer és ugyanannyi gyógyszerház létezett, a' környék' uraságainak is megnyitotta azt, ezeknek pénzért, a' pórnépnek Isten' nevében adta szereit. Az ellenünk tornyosult irigység eziránt 1783-ban aprilhó' 17-én 3494. sz. alatt kelt letiltó parancsot nyerni elég szerencsés vala, mellynek erejénél fogva a' botránkyó Keszthelyre szállítottott. 1815. auguszt 28-án éjszaka felhőszakadás' árjai a' kert' erős falkerítéséből 23 öl hosszú falat döntöttek le, midőn a' helységben több házakat sodortak el. 1844-ben a' nm. helytartó tanács kegyesen utalványozta költségen a' templom és kolostor kijavítottatott. Személyzete 15, kik közül 10 áldozár : elnök, ki egyszersmind plebánia-helyettes, karmester, két magyar szónok mint segédek; ide három állandó káplánság soroztatik. 5 laicus frater.

Utazási töredékek.

VIII.

Nápoly, septemberhó' 24. A' milly sajnosan esett Romától, a' kereszténységnek olly és annyi magasztos emlékekkel diszló anyavárosától megválni : ép olly jól esik reá minden lehető alkalommal visszaemlékezni. Miért is nem fogja senki rossz néven venni, ha a' világ' minden városai között legkieisebb fekvésű Nápolyból, ígéretem szerint, lelki szemeimmel még egyszer Romába fogok visszatérni.

Romában a' legeggyűbb ajtatoskodó zarándoktól kezdve, fel a' legmiveltebb tudósig, mindenkinek szellemi élvezete tökéletesen kielégíthető. Ha a' szivet 's lelket méltóságukkal elárasztó templomok valakinek buzgóságára még elégségesek nem volnának : alkalma van a' Lateranum melletti, Scala Sancta'-hoz, annyi hit-'s vértanu' szent ereklyéi-'s emlékeivel diszló szent lépcsőzethez fölmenni. A' lépcsőzet feletti kápolnában e' verset olvasók : „Non est in toto sanctior orbe locus!”

Itten a' nőket szemökre leeresztett függönyökkel imádkozva 's töredelmesen térden csuszkalva találtak. Legyen szabad ez alkalommal előhozni azon tapasztalásunkat is : miszerint a' nők általában, mihelyest a' templomba érkeznek, azonnal arcukat elfedezik, nehogy az Isten' egyházában, fájdalom! mi nálunk igen is gyakran megtörténik, kaczerkodásra alkalmat szolgáltatassanak.

Ha még ezen sz. hely is elégtelen volna az ajtatos szellem' fölébresztésére, alkalma nyilik a' Colosseumba vonulni, melly XIV. Benedek által kalváriai keresztjáró

utra változtatott által. Ezen, a' buzgóság 's ajtatos szellem' fölébresztésére legalkalmasabb classicus helyen minden pénteken szent beszéd is tartatik egy capucinus atya által.

Ha mindezek sem volnának elégségesek az istenes szellem' fölébresztésére, nyitva állanak a' szerzetes házakban tartatni szokott lelki gyakorlatok. Ezen üdves ajtatoskodással főleg a' jezsuiták vannak megbizva, kik az évnék külön szakáiban a' világi hívekkel tartanak lelki gyakorlatokat. De ezen időn kívül is, ha többen egy társaságban kívánnak tartani lelki gyakorlatokat, ez nekik bármikor is nem csak megengedtetik, hanem a' lelki vezérletet örömet viszik a' Jézus társaságbeli atyák. A' lelki gyakorlatokat tartó világiak' részére tisztességes locale és ellátás mérsékelt fizetésért adatik az érintett atyák' lakában, és pedig mint értesülénk, nagy lelki haszonnal. Valljon nem volna-e kivihető : a' magyar egyházhoz tartozó kolostorokban szinte hasonnemű lelki gyakorlatokat megkezdeni?

A' művész és tudós a' már megérintett nevezetességeken kívül a' Capitoliumi museumokban, lateranumi és quirinali palotákban lévő világhírű művészeti remek festvények-, szobrok-'s faragványokkal gyönyörködtetheti magát.

A' quirinali palota, mellyben a' szentséges atya az előtt lakván a' forradalom' iszonyatosságait kiállotta, jelenleg javítás alatt van. A' forradalmi pártiak abban kórodát állítanak föl. A' szobák 's mellette lévő kertek fejedelmi méltóságban diszlenek. E' palotában, a' Hadrian' villájából áthozott számos régi romai nevezetességek szemlélhetők.

A' Museum Kicherianum' a' jezsuiták' kolostorában, nevezetes régiség-gyűjtemény. Felügyelője P. Marchi, kiadott tudós munkáiról ismeretes jezuita. A' pogány régiségeket mellőzve, mi minket főleg érdekle, az a' keresztényi emlékek voltak. Egy üveg kehelynek az alja, melly mint tudományosan combináltatik, a' II. századból való, figyelmünket különösen vonta magára. Ezen az ó- és ujszövetségi könyvekből különféle történeti ábrázolatok, és pedig, mit jól kívánok megjegyeztetni : a' proto- és deuterocanonicus ó- és ujszövetségi könyvekből vegyest, fordulnak elő. Miből következik : hogy az ós keresztényi századokban a' proto- és deuterocanonicus könyvek egyenlő tekintélyvel bírtak. Az első keresztényi századokból leszármazott sarköveken pedig olly feliratokat olvastunk, mellyek a' purgatorium' létét, a' szentek' tiszteletét és segítségül-hívását kétségtelessé teszik. Miből szinte elvitázhatlanul következik : hogy az első századbeli keresztényeknél a' purgatorium' fölötti hit, a' szentek' tisztelete- és segítségül hívásának hitágazatával nemcsak ismeretes, hanem valóban gyakorlatban lévő dogma is volt. Igen kívánatos volna : hogy az ezen hitágazatra vonatkozó emlékek összeiratván, kritikai szigorral végzett vizsgálat után kiadatnának.

Ki a' régi feliratokban találja kedvét, itt ugy szólnak kifogyhatlanul gyönyörködtetheti magát ezekben. Templomok, museumok 's más egyéb gyűjtemények telvék szebbnél szebb inscriptiókkal. Egy párt miért nem volna szabad megérintenem. A' s. Maria degli Angeli templomban, melly Diocletian' fürdejének terméből van szentegyházzá átalakítva, 's mellyben a' 16 roppant oszlop, egyiptomi granitból készült, még most is eredeti helyökön szemlélhetők, Fr. Alciatus és P. Parisius Consentinus cardinalisok' sirjai felett következő feliratokat lehet olvasni : Az első felett : „Virtute vixit.

*) Missionis Relatio.